

POSTANOWIENIE

Dnia 8 grudnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Henryk Pietrkowski

SSA Aleksandra Marszałek

w sprawie z wniosku A. Ś.

przy uczestnictwie A. S., D. B., W. W. i A. W. o wpis w księdze wieczystej, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 8 grudnia 2005 r., zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 4 lipca 2005 r., sygn. akt II Ca (...),

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 4 lipca 2005 r. odrzucił skargę wnioskodawcy o stwierdzenie niezgodności z prawem postanowienia tegoż Sądu z dnia 4 kwietnia 2005 r. II Ca (...), ponieważ sporządzona została z naruszeniem przymusu adwokacko - radcowskiego, a także z tej przyczyny że od orzeczenia tego przysługiwała kasacja.

Postanowienie to zaskarżył zażaleniem pełnomocnik wnioskodawcy, wnosząc o jego uchylenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przede wszystkim wymaga rozstrzygnięcia czy z uwagi na treść art. 424⁶ k.p.c. w zw. z art. 424⁸ k.p.c., sąd odwoławczy jest kompetentny do odrzucenia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia z przyczyny naruszenia ustawowego obowiązku sporządzenia jej przez osobę nie mającą kwalifikacji

prawniczych określonych w art. 87¹ § 1 i 2 k.p.c., czy też może to uczynić tylko Sąd Najwyższy. Wątpliwości w tej mierze biorą się stąd, że wśród przyczyn odrzucenia skargi przez sąd odwoławczy, wymienionych w pierwszym z tych przepisów, nie wskazuje się przypadku sporządzenia jej z naruszeniem przymusu adwokacko - radcowskiego. Może to prowadzić do wniosku, że w takim razie orzekanie w tym przedmiocie należy do wyłącznej kompetencji Sądu Najwyższego, który odrzuca wówczas skargę na podstawie art. 424 § 1 k.p.c., jako „niedopuszczalną z innych przyczyn”.

Rozważając ten problem należy przypomnieć, że generalny przymus adwokacko - radcowski w postępowaniu przed Sądem Najwyższym wprowadzony został ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172, poz. 1804). Przed tą nowelizacją, jeśli chodzi o pisma procesowe, obowiązek zastępstwa adwokacko - radcowskiego uregulowany był w art. 393² k.p.c. i dotyczył sporządzenia kasacji, a na podstawie odesłania zawartego w art. 393¹⁸ § 3 k.p.c. odnosił się także do sporządzenia zażalenia adresowanego do Sądu Najwyższego. Wspomnianą ustawą nowelizacyjną art. 393 k.p.c. został uchylony, a regulację kwestii zastępstwa procesowego przed Sądem Najwyższym przeniesiono do działu V tytułu IV kodeksu, dodając w nim art. 87¹ k.p.c. Zgodnie z § 1 tego przepisu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych. Zastępstwo to dotyczy także czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowanych przed sądem niższej instancji. Jednocześnie do art. 130 k.p.c. dodano § 5 stanowiący, że pisma procesowe sporządzone z naruszeniem art. 87¹ k.p.c. podlegają zwrotowi bez wzywania do usunięcia braków, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Zmiany te mają podwójny wymiar i charakter. Z jednej strony rozszerzają zakres przymusu adwokacko - radcowskiego, obejmując nim wszystkie pisma procesowe składane w postępowaniu przed Sądem Najwyższym oraz w związanym z nim postępowaniem przed sądem niższej instancji. Z drugiej zaś polegają na wyraźnym zakwalifikowaniu naruszenia tego obowiązku jako braku formalnego pisma procesowego, z tą różnicą, że brak ten nie podlega naprawieniu w trybie art. 130 § 1 k.p.c., jak to ma miejsce w odniesieniu do innych braków formalnych, lecz dotknięte nim pisma podlegają zwrotowi wprost, chyba że ustawa przewiduje inny skutek. W rozpatrywanym tu punkcie widzenia szczególnie istotny jest drugi aspekt tych zmian. W dotychczasowym stanie prawnym zawarty w przepisie art. 393² k.p.c. wymóg

sporządzenia kasacji przez odpowiednio kwalifikowanego prawnika wyprzedzał uregulowanie dalszych wymagań, jakim powinna odpowiadać kasacja. Jak podkreślano w orzecznictwie, wymagania te były wyraźnie podzielone na odnoszące się do kasacji jako pisma procesowego (jego warunki formalne) i na wymagania określające istotę tego pisma jako kasacji (warunki konstrukcyjne). Obowiązek sporządzenia kasacji przez kwalifikowanego prawnika miał charakter autonomiczny, gdyż nie został zaliczony do którejkolwiek z tych kategorii wymagań kasacji, jednakże, wobec braku odrębnej sankcji jego naruszenia, przyjmowano, że kasacja sporządzona przez stronę osobiście podlega odrzuceniu na podstawie art. 393⁵ k.p.c., jako niedopuszczalna „z innych przyczyn” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 1997 r., I Cz 23/97, OSNC 1997, nr 6 - 7, poz. 77, czy z dnia 19 maja 2000 r., IV CKN 1008/00, OSP 2001, nr 12, poz. 180, z pozytywną glosą doktryny oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2004 r., III SPP 42/04, OSNP 2005, nr 5, poz. 71 i podane w niej orzecznictwo). Uzasadniano to brakiem zdolności postulacyjnej do sporządzenia kasacji przez samą stronę; tym samym przyjmowano formułę niedopuszczalności szerszą od tej, którą można wyprowadzić wprost z treści art. 392 i art. 392¹ k.p.c.

W obecnym stanie prawnym stosowanie tej rozszerzającej formuły niedopuszczalności środków zaskarżenia, adresowanych do Sądu Najwyższego, straciło rację bytu. Stosownie do treści art. 130 § 5 k.p.c. pismo kierowane do Sądu Najwyższego, sporządzone z naruszeniem obowiązku adwokacko - radcowskiego, obarczone jest nieusuwalnym brakiem formalnym i podlega zwrotowi, „chyba że ustawa stanowi inaczej”. Odmiennosc rygoru niedochowania tego obowiązku, o jakiej mowa w tym przepisie, dotyczy szczególnej kategorii pism procesowych, jakimi są środki zaskarżenia, które w naszym systemie procesowym z powodu braków formalnych podlegają generalnie odrzuceniu a nie zwrotowi. Ustawodawca stosuje ten rygor konsekwentnie do wszystkich środków zaskarżenia. Ostatnio dał temu wyraz w treści dodanego art. 130² § 3 k.p.c. stanowiąc, że sąd odrzuca bez wzywania do opłat nienależycie opłacone środki odwoławcze i środki zaskarżenia, wniesione przez adwokatów, radców prawnych i rzeczników patentowych. Kierując się systemową koniecznością zapewnienia jednakowej treści rozstrzygnięciom wydawanym w przypadku braków formalnych środków zaskarżenia należy przyjąć, że obecnie każdy z tych środków, adresowany do Sądu Najwyższego, który został sporządzony przez stronę osobiście, podlega na podstawie art. 130 § 5 k.p.c. odrzuceniu przez sąd

odwoławczy. Dotyczy to także skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. W tym kontekście nie ma więc znaczenia, że w art. 424⁶ k.p.c. nie wymieniono wprost tego uprawnienia sądu, gdyż wynika ono z ogólnych przepisów regulujących wymogi formalne pism procesowych.

Za przyjęciem takiego rozwiązania przemawia także wzgląd na wykładnię celowościową. Podtrzymywanie w obecnym stanie prawnym stanowiska, że skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, sporządzoną osobiście przez stronę, może odrzucić tylko Sąd Najwyższy, jako „niedopuszczalną z innych przyczyn” prowadziłyby do tego, że każdą taką skargę, dotkniętą tak oczywistym brakiem, sądy z całego kraju musiałyby przedstawiać najwyższej instancji sądowej w celu podjęcia decyzji o jej odrzuceniu. Taki rezultat tej wykładni byłby trudny do pogodzenia z zasadą racjonalności ustawodawcy.

Z tych przyczyn należy przyjąć, że sąd odwoławczy jest uprawniony do odrzucenia tej skargi w sytuacji, kiedy sporządzono ją z naruszeniem przymusu adwokacko - radcowskiego. Tym samym oznacza to, że zaskarżone postanowienie jest prawidłowe, a kwestionujące je zażalenie podlega oddaleniu, jako bezzasadne (art. 394¹ § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c.).